SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

10-maxsus son (5-jild)

2025

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5SI10Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo oʻgʻli – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar boʻlimi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod Oʻktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b,;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent,;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Joʻraboy – falsafa fanlari doktori, professor;

Gʻaybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Moʻmin – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Oʻroqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Koʻchimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov Gʻaybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Togʻayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Poʻlatovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Boʻtayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 10-maxsus son (noyabr, 2025). - 450 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Ismoilov Ubaydulla Mamat oʻgʻli
SUYIRLITEPA YODGORLIGIDA OLIB BORILGAN ARXEOLOGIK TADQIQOTLAR VA TOPILGAN AYRIM TANGALAR TAHLILI 11-19

Saidboboyeva Gulzora Nematjonovna
OʻZBEKISTON ELEKTR ENERGETIKA SANOATI RIVOJIDA D.P.ROZITNING OʻRNI 20-24

Umarov Sardor Yakubovich
XX ASRNING OXIRI-XXI ASR BOSHIDA GERMANIYA DAVLAT MOLIYASI VA BIRLASHTIRISHNING MOLIYAVIY OQIBATLARI........ 25-31

Eshonkulov Shaxzod Eshkuvatovich
AHOLINING LOKAL-ETNOGRAFIK GURUHLARI VA ULAR BILAN BOGʻLIQ TOPONIMLAR 32-37

Olimov Nodirbek Anvarjon oʻgʻli
QOʻQON XONLIGI ETNIK HOLATIGA OID MAʼLUMOTLAR (“TARIXI SHOHRUXIY” ASARI MISOLIDA) 38-41

Moʻminov Xusanboy Madaminjonovich, Daminova Mashhuraxon
DAVRIY MATBUOT VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI OʻRNI........ 42-45

Ahmedov Bahodir Ismailovich
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI AKADEMIYASINING TARIXIY BOSQICHLARI 46-55

Ravshanov Mahmud
ALISHER NAVOIYNING ASARLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH MAHORAT: YECHIMLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUV MASALALARI...... 56-59

Asadova Raʼno Baymanovna
OʻZBEKISTON VA HINDISTON OʻRTASIDAGI ILM-FAN HAMKORLIGI TARIXI VA ZAMONAVIY BOSQICHLARI 60-64

Qurbonova Margʻuba
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TIL SIYOSATI EVOLYUTSIYASI VA MILLIY IDENTITETNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARI (1991–2025 YILLAR TAHLILI) 65-68

Kamolova Habiba Muhammadiyevna
SOBIQ SOVET HOKIMIYATI YILLARIDA SHAHRISABZ IQTISODIY INFRATUZILMASIDAGI ZIDDIYATLI OʻZGARISHLAR 69-74

Ergashev Umar Kuziyevich
XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGI GʻUZOR BEKLIGI AHOLISI TARIXI (HARDURI ETNOGRAFIK GURUHI MISOLIDA) 75-79

Ergashev Akhror
THE FACTORS THAT HAVE LED TO INTERNAL CRISES IN PAKISTAN, AND THE SUBSEQUENT STRENGTHENING OF THE MILITARY'S ROLE IN THE COUNTRY'S POLITICAL LIFE 80-88

Qurbonov Abbos Shonazarovich
SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA ARXIV HUJJATLARINI TAHLIL QILISH:
YANGI TARIXIY YONDASHUVLAR 89-93

Esanova Nilufar
CHET EL INVESTITSIYALARINING O'ZBEKISTON SANOAT SIYOSATIDAGI O'RNI:
XALQARO HAMKORLIK TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL
(QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 94-97

Askarxodjayev Yaminxon Muxammedovich
"MAORIF VA O'QUTG'UCHI" JURNALI "MEHNAT MAKTABI NIMA DEMAK?"
MAQOLASIDA O'ZBEKISTON SSRDA AMALIY TA'LIM G'OYASINING DASTLABKI
NAZARIY ASOSLARI (1925-YIL, 1-SONI MISOLIDA) 98-105

Ismatova Zulfizar
O'ZBEK MILLIY KIYIMLARINING TAVSIFI VA TASNIFI 106-114

Abdualimova Durdona Shavkat qizi
G'AZNAVIYLAR QUDRATINING YEMIRILISH NUQTASI 115-125

Xadjamuratova Matlyuba Xoshimovna
YOSHLARNI IJTIMOIY HIMOYA QILISH – TADQIQOTLARNING MUHIM YO'NALISHI 126-129

Elboyeva Shaxnoza
ILMIY RAHBARLIK VA INNOVATSION BOSHQARUVDA
O'ZBEK AYOL OLIMALARINING ROLI 130-134

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA GEOLOGIYA VA YENGIL SANOAT TARMOQLARI
O'RTASIDAGI INTEGRATSIYANING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 135-142

Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o'g'li
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA
SANOAT TARKIBIY O'ZGARISHLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR
(XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 143-151

Sharipova Gulchehra Farhod qizi
IMPROVING THE PRACTICAL MECHANISM OF EDUCATION QUALITY
MANAGEMENT BASED ON FOREIGN EXPERIENCE:
IN THE CASE OF JAPAN 152-157

Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA MAHALLIY BOSHQARUV TIZIMLARIDA SUN'IY
INTELLEKT QO'LLASH TAJRIBASI: O'ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR 158-162

Sharopov Nurmuhammad Bobirovich
DAVLAT SIYOSATI VA YASHIL IQTISODIYOT:
SUBSIDIYALAR, SOLIQ VA RAG'BATLAR 163-166

Ibragimov Nodir Nusriddinovich
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA EKONOMETRIK
PROGNOZLASH USLUBLARINING TAKOMILLASHTIRILGAN YONDASHUVLARI 167-174

Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH HAJMINI OSHIRISHDA BOZOR MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH 175-179

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Raupova Ra'no Sohibovna
GLOBALLASHUV VA AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA IBN SINO MEROSIDAN FOYDALANISH 180-184

Mamayusupov Umidjon Kurbanovich
JAMIYATNI BOSHQARISHDA ILMIY BASHORATNING METODOLOGIK VA PROGNOSTIK VAZIFALARI 185-189

Ergashev Ozodbek Shavkatovich
YANGI DAVR G'ARB FALSAFASIDA INSON MUAMMOSI 190-194

Alimova Shaxnoza Xamidovna
NOGIRONLIGI BO'LGAN YOSHLARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI TO'LAQONLI ISHTIROKI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR 195-205

Tolipov Baxtiyor
YOSHLAR IQTISODIY FAOLLIGINING TARIXIY GENEZISI VA RIVOJLANISH OMILLARI 206-211

Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich
AXBOROT TIZIMLARI, MAHSULOTLARI VA XIZMATLARIDAN AXBOROT BIZNESI MUHITINI YARATISH ASOSLARI 212-218

Abdullayeva Ziyoda Nabiyevna
RAQAMLI JAMIYATDA AXLOQIY ISHONCHNI AVTOMATIK BAHOLASH TIZIMI 219-225

Yekubova Mavluda Iskandarovna
RAQAMLASHGAN JAMIYATDA KOMMUNIKATIV REALLIK VA KOMMUNIKATIV RATSIONALLIK 226-232

Madraximov Atabek Abduraximovich
EKOLOGIK TARBIYA HAMDA BILIM – EKOLOGIK MADANIYAT POYDEVORI 233-238

Рахматов Нуриддин Негкадамович
МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ В ТВОРЧЕСТВЕ ХУСЕЙНА ВОИЗА КАШИФИ 239-243

Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna
YOSHLAR ORASIDA GIYOHVAND MODDALAR VA SPIRTLI ICHIMLIKLARGA QIZIQISHNING IJTIMOIY SABAB VA OQIBATLARI 244-247

Xudoykulov Azamat Beshumovich, Saidov Shomahmud Azamat o'g'li
INSON FALSAFASI 248-252

Baratova Madina Xasanovna
KAMBAG'AL OILA FARZANDLARINING IJTIMOIY FAOLLIGINI TA'MINLASH: INDIVIDUAL VA IJTIMOIY OMILLAR 253-259

Ismoilov Maxamadixon Isroilovich
IQTISODIY ADOLAT VA FAROVONLIK FALSAFASI: ETIK TAMOYILLAR VA IJTIMOIY NOMUTANOSIBLIKLAR TAHLILI 260-269

Obidov Asliddin Shavkatovich
COSMIC UNITY AND MORAL CONSCIOUSNESS: REINTERPRETING FARGHANI'S COSMOLOGY THROUGH CHITTICK'S LENS 270-274

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Kaniyazova Jupargul Orinbayevna
THE RETROSPECTIVE PLOT IN THE SHORT NOVELS OF CH.AITMATOV 275-280

Алиева Эльвина Аметовна, Нуруллаева Дилбар Алиевна
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СРАВНЕНИЯ НА ЛЕКСИЧЕСКОМ, СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНОМ И МОРФОЛОГИЧЕСКОМ УРОВНЯХ (НА МАТЕРИАЛЕ РАССКАЗОВ А. И. КУПРИНА) 281-285

Sanaqulova Fayoza
REKLAMA MATNLARIDA METAFORA TURLARI VA YONDOSH HODISALAR..................... 286-289

Ruzibayeva Aziza Kahramanovna
THE THEME OF EXILE AND ALIENATION IN BYRON'S POETRY 290-293

Norqobilova Nigora Uralovna
O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI OLQISH VA QARG'ISH SO'ZLARNING LINGVOMADANIY SHARTLANISHI 294-298

Ahmedova Fayyoza Rashidovna
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM RIVOJLANISHINING INFRATUZILMAVIY, RAQAMLI VA SOTSIOMADANIY DRAYVERLARI 299-306

Elmuratova Zamira Khodjamuratovna
SOME PECULARITIES OF ENGLISH, KARAKALPAK AND TURKMEN PROVERBS ABOUT LABOR... 307-310

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Sultanova Sabohat Alisherovna
FURTHER DEVELOPMENT OF THE INSTITUTE FOR ASSESSMENT OF REGULATORY IMPACT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AS AN ELEMENT OF "SMART REGULATION" 311-317

Qushboqov Shohrux Xasan o'g'li
JAZONI IJRO ETISH MUASSASALARINING TURLARI VA ULARNING FUQAROLIK-HUQUQIY MAQOMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI BORASIDA AYRIM MULOHAZALAR.. 318-328

Egamberdiyev Vohidjon Otabekovich
JAZONI IJRO ETISH MUASSASALARIDAN OZOD ETILGAN SHAXSLARNI IJTIMOIY REABILITATSIYA QILISH VA MOSLASHTIRISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH 329-339

Xushvaqtov O'tkir Temirovich
VOYAGA YETMAGANLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN JINOYATLAR PROFILAKTIKASI BO'YICHA MILLIY QONUNCHILIK NORMALARI TAHLILI 340-346

Leonid Khvan Borisovich, Zilola Gulimova
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION.................... 347-353

Normatova Shirin Abdulnabiyevna
XOTIN-QIZLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKKA QARSHI KURASH BO'YICHA MILLIY QONUNCHILIKDAGI BO'SHLIQLAR TAHLILI 354-362

Каюмова Асаля Султномуродовна
ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ РЕФОРМЫ В УЗБЕКИСТАНЕ:
ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ 363-368

Abdullayeva Sabohat Asatullo qizi
KRIPTOAKTIVLARGA OID JINOYATLAR VA XALQARO HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ... 369-377

Imomniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li
VIRTUAL MULKNING HUQUQIY REJIMI: SUI GENERIS YONDASHUV 378-392

Amonov Zavqiddin
ISLOM HUQUQIDA MULKIY HUQUQLAR PARADIGMASI 393-400

Saidmuradov Najmiddin Nabijonovich
YUQORI INSTANSIYA SUDLARIDA PROKUROR ISHTIROKINING
JINOYAT-PROTSESSUAL JIHATLARI 401-405

Makhmudjanova Mokhirakhon
ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN ENSURING GENDER EQUALITY........ 406-411

Нормуродова Азиза Азимжон кизи
СЕКСУАЛЬНОЕ НАСИЛИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИЗОБРАЖЕНИЙ:
ПОНЯТИЕ, ФОРМЫ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ 412-418

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Utkirov Nusrat
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA HARAKAT SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA MUAMMOLI-
MODULLI YONDASHUVLAR 419-424

Jamolova Shahlo Qobilovna
BO'LAJAK FIZIKA FANI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI DASTURIY
TA'LIM VOSITALARIDAN FOYDALANIB RIVOJLANTIRISH METODIKASI
("REAL GAZLAR. MOLEKULALARARO O'ZARO TA'SIR. REAL GAZLAR.
VAN-DER-VAALS TENGLAMASI" MAVZU MISOLIDA) 425-428

Rasulova Moxidil
TIBBIYOT TA'LIMI TIZIMIDA FUNDAMENTAL FANLARNI O'ZLASHTIRISHDA TALABALAR
BILIMINI BAHOLASHNING ASOSIY SABABLARI VA DIDAKTIK IMKONIYATLARI 429-438

Ismailov Oybek Abdurasulovich
ANESTEZIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA ENTRUSTABLE PROFESSIONAL
ACTIVITIES (EPA) TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANIB TALABALARGA MALAKAVIY
TA'LIM BERISH 439-445

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
BO'LAJAK IQTISODCHI MUTAXASSISLARNING KREATIV IQTISODIY FIKRLASHINI
RIVOJLANTIRISHDA PROBLEMALI VA LOYIHALI O'QITISH TEXNOLOGIYALARI 446-449

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Special Issue 10 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

Received: 20 October 2025
Accepted: 15 November 2025
Published: 30 November 2025

Article / Original Paper

DEVELOPMENT OF MARKET MECHANISMS IN INCREASING THE PRODUCTION VOLUME OF LIVESTOCK PRODUCTS

Sokhadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich
Associate Professor,
Candidate of Economic Sciences,
Namangan State Technical University

Abstract. The article analyzes the organizational and economic foundations for developing market mechanisms to increase the production volume of livestock products. The study examines ways to balance the domestic market, enhance investment activity, improve production efficiency, and strengthen competition. As a result, practical recommendations are developed to ensure sustainable growth of the livestock sector.

Keywords: livestock; market mechanisms; production volume; economic efficiency; investment; competitive environment; sustainable development.

CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH HAJMINI OSHIRISHDA BOZOR MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH

Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich
Namangan davlat texnika universiteti dotsenti,
iqtisodiyot fanlari nomzodi

Annotatsiya. Maqolada chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini oshirishda bozor mexanizmlarini rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ichki bozorni muvozanatlash, investitsion faollikni kuchaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda raqobat muhitini takomillashtirish yo'nalishlari o'rganilgan. Natijada chorvachilik tarmog'ining barqaror o'sishini ta'minlaydigan amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: chorvachilik; bozor mexanizmlari; ishlab chiqarish hajmi; iqtisodiy samaradorlik; investitsiya; raqobat muhiti; barqaror rivojlanish.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI10Y2025N27

Chorvachilik tarmog'i milliy iqtisodiyotning agrar sektorida yetakchi o'rin tutib, oziq-ovqat xavfsizligi, bandlik va eksport salohiyatini ta'minlovchi asosiy tarmoqlardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ushbu sohaning samaradorligi, barqarorligi va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishda bozor mexanizmlarining rivojlanishi hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti (FAO) tomonidan ta'kidlanganidek, sut, go'sht va boshqa hayvonchilik mahsulotlariga bo'lgan global talab 2030-yilga borib kamida 35 foizga ortadi, bu esa ishlab chiqarish tizimini bozor mexanizmlari asosida diversifikatsiyalash va samarali resurs taqsimotini yo'lga qo'yishni talab etadi [1]. Jahon miqyosida chorvachilik tarmog'i iqtisodiy o'sishning barqaror manbai sifatida shakllanayotgan bo'lib, FAO prognozlariga ko'ra,

rivojlanayotgan mamlakatlarda chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish umumiy qishloq xoʻjaligi mahsulotining 40 foizini tashkil etadi [1].

Jahon bankining “Agribusiness Competitiveness Report 2023” tahliliga koʻra, chorvachilik sohasida bozor infratuzilmasini rivojlantirish, narx mexanizmlarini liberallashtirish va logistika zanjirlarini modernizatsiya qilish mahsulot ishlab chiqarish hajmini oʻrtacha 18–22 foizga oshiradi [2]. Shu bilan birga, qiymat zanjirining (value chain) barcha bosqichlarida — ishlab chiqarish, qayta ishlash, tashish va realizatsiyada — bozor tamoyillarini tatbiq etish chorvachilik korxonalarining rentabelligini 1,6 baravar oshirgan mamlakatlar misolida isbotlangan. Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO)ning “Rural Employment and Agrifood Markets” (2022) hisobotida esa chorvachilikda bandlikni oshirish va ishlab chiqaruvchilar daromadini koʻpaytirishning eng samarali yoʻli sifatida bozor mexanizmlariga asoslangan “fermer-kooperativ modeli” tavsiya etiladi [3]. Bu yondashuv mintaqaviy iqtisodiyotda nafaqat ishlab chiqarishni, balki ijtimoiy barqarorlikni ham taʼminlaydi.

Oʻzbekiston Respublikasida ham soʻnggi yillarda chorvachilik sohasida bozor mexanizmlarini kuchaytirish, xususiy sektorni ragʻbatlantirish va ishlab chiqaruvchilarni erkin iqtisodiy muhitga moslashtirishga qaratilgan islohotlar tizimli amalga oshirilmoqda. Qishloq xoʻjaligining 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasida chorvachilik tarmogʻida narx mexanizmlarini liberallashtirish, davlat aralashuvini kamaytirish, bozor infratuzilmasini rivojlantirish va eksportni kengaytirish asosiy ustuvor yoʻnalishlar sifatida belgilangan [4]. Shuningdek sut va goʻsht mahsulotlarini qayta ishlashni chuqurlashtirish va eksport salohiyatini oshirish dasturi qabul qilinib, ishlab chiqaruvchilar oʻrtasida raqobatni kuchaytirish, yangi logistika markazlari tashkil etish hamda chorvachilik mahsulotlarini xalqaro standartlarga muvofiq sertifikatlashtirish ishlari yoʻlga qoʻyildi [5].

Shu tariqa, chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini oshirishda bozor mexanizmlarini rivojlantirish masalasi Oʻzbekiston uchun strategik ahamiyatga ega yoʻnalish boʻlib, u nafaqat tarmoq samaradorligini oshirish, balki qishloq joylarda iqtisodiy faollikni ragʻbatlantirish, eksport salohiyatini kengaytirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga qaratilgan. Mazkur tadqiqot aynan shu jarayonlarni ilmiy asosda tahlil qilib, bozor mexanizmlarini takomillashtirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini, institutsional oʻzgarishlarini va mintaqaviy rivojlanishdagi ahamiyatini ochib beradi.

Quyida keltirilgan jadvallar Namangan viloyatida 2017–2024-yillar oraligʻida chorvachilik tarmogʻining iqtisodiy koʻrsatkichlarini, bozor mexanizmlarining taʼsir samaradorligini va tumanlar kesimidagi oʻsish dinamikasini tahlil qilishga xizmat qiladi. Birinchi jadval chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining yillik oʻzgarishlarini, ikkinchi jadval investitsiyalar hajmi va rentabellik darajasining shakllanishini, uchinchi jadval esa tumanlar kesimidagi ishlab chiqarish, eksport hajmi va raqobatbardoshlik indeksining holatini yoritadi.

1-jadval.

Namangan viloyatida chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining dinamikasi

Yil	Go'sht ishlab chiqarish	Sut ishlab chiqarish	Tuxum ishlab chiqarish	Jun ishlab chiqarish	Mahsulot ishlab chiqarishning o'sish sur'ati (%)
2017	107,2	478,4	192,6	8,9	–
2018	115,8	495,1	206,4	9,3	104,8
2019	123,6	517,3	222,7	9,6	106,2
2020	132,1	546,8	237,9	10,1	108,1
2021	140,5	579,2	256,3	10,8	109,3
2022	152,4	611,7	273,4	11,4	110,7
2023	163,7	639,5	284,1	11,9	108,4
2024	170,8	662,8	296,2	12,3	106,1

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

1-jadval ma'lumotlari Namangan viloyatida 2017–2024-yillar davomida chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining barqaror o'sishini ko'rsatadi. Go'sht ishlab chiqarish 107,2 ming tonnadan 170,8 ming tonnagacha, sut ishlab chiqarish 478,4 ming tonnadan 662,8 ming tonnagacha, tuxum esa 192,6 ming tonnadan 296,2 ming tonnagacha ortgan. Bu o'sish viloyat chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish infratuzilmasi va bozor mexanizmlarining takomillashgani, naslchilikni modernizatsiya qilish, yem bazasini kengaytirish hamda fermer xo'jaliklarining investitsion faolligining oshganini bildiradi. Ayniqsa, 2020–2022-yillarda o'sish sur'atlarining 8–9 foizni tashkil etgani tarmoqda kreditlash siyosati va subsidiya mexanizmlarining samarali ishlaganidan dalolat beradi. Chorvachilikda kooperativ tizimlarning kengayishi, "fermer–klaster–bozor" zanjirining shakllanishi va logistika markazlarining barpo etilishi mintaqaviy ishlab chiqarish samaradorligini oshirdi. Shu bilan birga, 2023–2024 yillarda o'sish sur'atining 6 foiz atrofida barqarorlashgani tarmoqda ishlab chiqarish va iste'mol o'rtasidagi muvozanatning shakllanganini ko'rsatadi. Umuman olganda, chorvachilik ishlab chiqarish hajmining 1,5–1,6 baravarga o'sishi bozor mexanizmlarining tarmoq rivojiga bevosita iqtisodiy ta'sir ko'rsatayotganini ilmiy asosda isbotlaydi.

2-jadval.

Namangan viloyatida chorvachilik sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi va rentabellik ko'rsatkichlari

Yil	Investitsiyalar hajmi (mlrd so'm)	Xususiy sektor ulushi (%)	Rentabellik darajasi (%)	Kreditlash hajmi (mlrd so'm)	Bozor foydalilik indeksi (0–1)
2017	428,3	41,2	9,6	187,4	0,63
2018	512,5	45,7	10,8	231,2	0,68
2019	598,6	48,3	11,2	269,5	0,70
2020	712,4	52,5	12,5	328,1	0,74
2021	826,8	56,7	13,3	386,7	0,78
2022	947,5	60,2	14,6	458,3	0,81
2023	1 084,2	63,1	15,4	512,6	0,83
2024	1 165,8	65,4	15,9	547,3	0,85

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasining Qishloq xo'jaligi tarmog'ining asosiy ko'rsatkichlari to'plami ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2017–2024-yillar davomida Namangan viloyatida chorvachilik sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 428,3 milliard so'mdan 1,16 trillion

soʻmgacha oshib, 2,7 baravar oʻsishni koʻrsatdi. Xususiy sektor ulushi 41,2 foizdan 65,4 foizgacha koʻtarilgani iqtisodiy faoliyatda davlatdan bozorga oʻtish mexanizmlarining chuqurlashganidan dalolat beradi. Rentabellik darajasi 9,6 foizdan 15,9 foizgacha oʻsib, sohada foyda marjasi yuqori boʻlgan ishlab chiqarish modellarining shakllanganini koʻrsatadi. Kreditlash hajmi ham 187 milliard soʻmdan 547 milliard soʻmgacha ortib, ishlab chiqaruvchilarning moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari kengaydi. Bozor foydalilik indeksi 0,63 dan 0,85 gacha koʻtarilgan boʻlib, bu chorvachilik tarmogʻida bozor mexanizmlarining faol ishlayotganini, xususan, narx shakllanishi, xarid tizimi va qayta ishlash zanjirlarining samaradorligi oshganini bildiradi.

3-jadval.

Namangan viloyati tumanlari kesimida chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish va bozor raqobatbardoshligi

Tuman / shahar	Mahsulot ishlab chiqarish hajmi	Eksport hajmi	Raqobat indeksi (0–1)	Mahsulot tannarxi (soʻm/kg)	Samaradorlik koeffitsienti
Namangan sh.	1 283,5	148,2	0,88	23 400	1,21
Chust	912,4	87,5	0,79	25 100	1,10
Kosonsoy	846,7	76,3	0,77	26 000	1,08
Pop	789,3	68,4	0,75	26 700	1,05
Uychi	832,8	72,9	0,76	25 800	1,07
Norin	748,6	64,3	0,72	27 100	1,03
Uchqoʻrgʻon	957,1	93,8	0,81	24 900	1,13
Mingbuloq	705,4	59,2	0,70	27 400	1,00

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasining Hududiy chorvachilik tahliliy hisobotlari maʼlumotlari asosida muallif ishlanmasi

3-jadval maʼlumotlari Namangan viloyati tumanlari boʻyicha 2024-yil holatida chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish, eksport hajmi va raqobatbardoshlik darajasidagi tafovutlarni aniq koʻrsatadi. Eng yuqori ishlab chiqarish hajmi Namangan shahrida qayd etilib, 1,28 trillion soʻmni tashkil etgan, eksport hajmi esa 148 milliard soʻmga yetgan. Bu natija mintaqaning ishlab chiqarish infratuzilmasi, logistika tizimi va bozor integratsiyasi rivojlanganini anglatadi. Uchqoʻrgʻon va Chust tumanlarida ham yuqori iqtisodiy faollik kuzatilib, raqobat indeksi mos ravishda 0,81 va 0,79 darajada shakllangan, bu esa ushbu hududlarda chorvachilik klasterlari va qayta ishlash korxonalarining samarali faoliyat yuritayotganini koʻrsatadi. Aksincha, Norin va Mingbuloq tumanlarida ishlab chiqarish hajmining pastligi (705–748 mlrd soʻm) va raqobat indeksining 0,70 atrofida saqlanib qolishi infratuzilmaning sust rivojlanishi, bozor tarmoqlarining cheklanganligi hamda transport-logistika xarajatlarining yuqoriligi bilan bogʻliq. Mahsulot tannarxi tumanlar boʻyicha farqlanib, Namangan shahrida 23,4 ming soʻm/kg, Norin va Mingbuloqda esa 27 ming soʻm/kg atrofida boʻlib, ishlab chiqarish samaradorligi 15 foizdan ortiq tafovut bilan ajraladi. Bu holat mintaqalararo bozor mexanizmlarini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va raqobat muhitini muvozanatlash zarurligini koʻrsatadi. Umuman olganda, tumanlar kesimida ishlab chiqarish hajmining oʻsishi va raqobat indeksining 0,88 gacha koʻtarilishi Namangan viloyatida chorvachilik tarmogʻi bozor tamoyillari asosida modernizatsiyalashganini va eksportga yoʻnaltirilgan iqtisodiy model shakllanayotganini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

Namangan viloyati chorvachilik tarmogʻining 2017–2024-yillar oraligʻidagi iqtisodiy natijalari tahlili shuni koʻrsatadiki, bozor mexanizmlarini rivojlantirish tarmoqning ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish va raqobat muhitini mustahkamlashda hal qiluvchi omilga aylangan. Chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining barqaror oʻsishi, xususiy sektor ulushining ortishi hamda kreditlash tizimining faollashuvi sohada iqtisodiy erkinlikning kengayganini koʻrsatadi. Bozor mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish natijasida tarmoqda narx shakllanishi, resurslardan foydalanish va investitsion oqimlar muvozanati yaxshilanib, chorvachilik mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror drayveriga aylandi.

Birinchidan, 2017–2024-yillarda chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 1,6 baravar, investitsiyalar hajmi esa 2,7 baravar oshgan boʻlib, bu oʻsish bozor mexanizmlarining samarali ishlashini va iqtisodiy muhitning barqarorligini tasdiqlaydi. Ikkinchidan, tumanlar kesimidagi tahlillar raqobat indeksining 0,63 dan 0,85 gacha koʻtarilganini koʻrsatdi, bu esa ishlab chiqarishning geografik diversifikatsiyalashuvini hamda mintaqaviy integratsiyaning kuchayganini anglatadi. Uchinchi jihat sifatida, chorvachilikda qiymat zanjiri yondashuvining joriy etilishi — “ishlab chiqarish–qayta ishlash–bozorga chiqish” tizimi — foyda marjasini oshirgan, logistika samaradorligini yaxshilagan va eksport hajmini 1,8 baravar kengaytirgan. Shu asosda, chorvachilik tarmogʻining uzoq muddatli barqaror rivojlanishini taʼminlash uchun davlat tartibga solish rolini bosqichma-bosqich kamaytirish, xususiy sektor uchun soliq imtiyozlarini kengaytirish va eksportga yoʻnaltirilgan mahsulotlar ishlab chiqarishni ragʻbatlantirish zarur. Bozor mexanizmlarining yanada chuqurlashtirilishi nafaqat ishlab chiqarish hajmini oshiradi, balki Namangan viloyatining agrar sohada raqobatbardosh iqtisodiy modelga oʻtishini tezlashtiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. FAO (2023). The State of Food and Agriculture: Sustainable Livestock Systems and Market Integration. Rome: FAO Publications.
2. World Bank (2023). Agribusiness Competitiveness Report 2023: Food Systems for Growth. Washington, D.C.: World Bank Group.
3. International Labour Organization (2022). Rural Employment and Agrifood Markets. Geneva: ILO.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi Oʻzbekiston Respublikasi qishloq xoʻjaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga moʻljallangan strategiyasini tasdiqlash toʻgʻrisidagi PF-5853-son Farmoni.
5. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-fevraldagi Respublikada oziq-ovqat xavfsizligini taʼminlashning qoʻshimcha chora-tadbirlari toʻgʻrisida PF-36-son Farmoni
6. Namangan viloyati Qishloq xoʻjaligi boshqarmasi. (2024). “Chorvachilik xoʻjaliklari ishlab chiqarish samaradorligi va resurslardan foydalanish koʻrsatkichlari tahlili”.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).